

**Üniversite : İstanbul Kültür Üniversitesi**

**Enstitüsü : Sosyal Bilimler Anabilim**

**Dalı : İletişim Tasarımı**

**Programı : İletişim Tasarımı**

**Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Perihan Taş Öz**

**Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans-Mayıs 2018**

**ÖZET**

**CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI'NDA KADIN TEMSİLLERİ VE KİMLİK SORUNLARI BAĞLAMINDA BİR VAROLUŞ MÜCADELESİ: “ÖLMEME YATMAK”**

**Elmas Dönmez**

Toplumsal cinsiyet rollerini belirleyen ve kültürel olarak inşa edilmesini sağlayan cinsiyet rejimleri, uygulama aşamasında her toplumun yapısına göre farklılıklar göstermiştir. Toplumsallaşmanın bir ürünü olan bu politikalar /ideolojiler döneminin özelliklerine göre yeniden üretilmiş ve yaratılış özelliklerine göre şekillendirilerek, sürdürülebilir kılınmışlardır. Türkiye modernleşmesinin cinsiyet rejimi, Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet döneminde şekillenmiş ve bir zihniyet olarak gelecek nesillere devredilmiştir. Sanatın ideolojik işlevi göz önüne alındığında, topluma özgü kültürel öğelerin oluşturulmasına ve toplumsal cinsiyet rollerinin benimsetmesine katkı sunan edebiyat, hem tarihsel hem sosyolojik bir olgu olarak bu sürece hizmet etmiştir. Bir devrim projesi olarak “ideal kadının” şekillenme sürecinde erkek egemen edebiyatın modern kadına bakışı, 1960’lı yıllardan itibaren kadın yazarlar tarafından eleştirilmeye başlanmıştır. Kadını nesneleştiren, onu özgürlüğünden ve arzularından mahrum bırakan bakış açısını değiştirmek istemişlerdir. Bu anlamda çalışmanın temel sorunsalı; elde ettiği bütün kazanımlara rağmen, hayatının her alanında cinsiyet ayırımına maruz kalan “Cumhuriyet kadınının” kendi kimliğini neden özgürce yaşayamadığı olmuştur.

Araştırma kapsamında; Cumhuriyet öncesi ve sonrası gerçekleştirilen toplumsal yapılanma süreçlerinde “kadın meselesinin” nasıl ele alındığı tarih-siyaset-sanat üçgeninde sorunsallaştırılmış ve çözüm aşamasında “kadın konumunun” ne ölçüde iyileştirildiği tartışılmıştır. 1930’lu yıllarda başlayan ve 1960’lı yılların sonlarına doğru ilerleyen sürece edebi romanlar üzerinden ışık tutulmuştur. Cumhuriyet devrimleriyle büyüyen bir neslin değişim sürecine tanıklık eden Adalet Ağaoğlu’nun Dar Zamanlar adlı üçlemesinin ilki olan “Ölmeye Yatmak” adlı kitabı; kadın temsilleri ve toplumsal cinsiyet bağlamında ele alınmıştır. Atatürk devrimleri doğrultusunda yetiştirilen fakat geleneksel değerler ile yeni kültürel değerler arasında sıkışıp kalan Aysel’in yaşadığı kimlik bunalımı “yabancılaşma” kavramı üzerinden irdelenmiş ve geçmişten geleceğe nasıl bir söylem bıraktığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Toplumsal Cinsiyet (Gender), Modernleşme Projesi, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, “Ölmeye Yatmak”, Adalet Ağaoğlu.

**University : Istanbul Kultur University**  
**Institute : Institute of Social Sciences**  
**Department : Communication Design**  
**Programme : Communication Design**  
**Supervisor : Dr. Lecturer Perihan Taş Öz**  
**Degree Awarded and Date : MA- May 2018**

**ABSTRACT**

**A STRUGGLE FOR EXISTENCE IN THE CONTEXT OF FEMALE REPRESENTATION AND IDENTITY PROBLEMS IN TURKISH REPUBLICAN LITERATURE ERA: “ÖLMEYE YATMAK”**

**Elmas Dönmez**

Gender regimes, which determine gender roles and enable them to be culturally constructed, differ in the implementation phase with respect to the structure of each society. These policies / ideologies, which were a product of socialization, have been reproduced according to the characteristics of the period they were part of and they were shaped and made sustainable according to the characteristics of their origin. Gender regime of Turkish modernization was formed late Ottoman and early Republican period and was transferred to future generations as a mindset. Given the ideological function of art, the literature which has contributed to the creation of collective-specific cultural items, has become a historical and sociological phenomenon. During the phase of forming of the "ideal woman" as a revolutionary project, the view of male dominated literature on modern women has begun to be criticized by female writers since the 1960s.

They wanted to change this view of objectifying women, depriving them of their freedom and desires. The main problem of working in this sense; is the very fact why the "Republican woman" who is subjected to gender discrimination in every aspect of her life has not been able to live freely with her own identity despite all the gains she has achieved during her life. Within the context of research, handling of 'women issue' during the process of social structuring carried out before and after the republic period, was questioned/problematised within the triangle of history-politics-art. How and to what extent the "women's position" was improved was discussed during the solution phase. The process that has started in 1930s and progressed towards the end of the 1960s was enlightened by novels. The very first book named 'Ölmeye Yatmak' of her trilogy 'Dar Zamanlar' by Adalet Ağaoğlu -an author who witnessed the evolution of a generation that grew up with the Republican revolution- is discussed and analyzed by means of women representations and social gender. The identity crisis that Aysel - who was raised with Atatürk's revolutions but was trapped between traditional values and new cultural values – lived was examined through the concept of "alienation" and tried to find out what kind of discourse she left behind from the past .

**Keywords:** Social Gender, Modernization Project , Turkish Literature During the Republican Period, “Ölmeye Yatmak” , Adalet Ağaoğlu.